

УДК 37.017.92.20

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-96-3-269-281>

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯКОСТЕЙ ЛЮДИНИ КУЛЬТУРИ

Г. П. Шевченко

ORCID 0000-0002-3438-2858

У статті здійснено теоретичний аналіз впливу мистецтва на виховання у студентської молоді якостей Людини Культури. Підкреслено, що культура є фундаментальною основою збереження людини від тих негативних впливів сучасної цивілізації, які спрямовані на руйнування власне людського в людині. Автор зауважує, що культура формує особливий тип людини, яка у різні історичні епохи відповідає духу свого часу; а також вона є стрижнем людської особистості, який втілює в собі світоглядну культуру особистості, світовідношення, систему цінностей і смислів людського життя і виділяє людську людськість над жорстокістю та байдужістю; важливою умовою удосконалення особистості, вибору культурних ідеалів людського життя. Автор підкреслює, що окультурення – це є олюднення особистості, здатної жити в людському суспільстві. З'ясовано, що виховання культури покладено на гуманітарні науки. Особлива роль автором відводиться саме живому знанню, яке дає студентам можливість «саморефлексувати», «бути самим собою», «пізнавати себе», «говорити про себе».

Автор статті акцентує особливу увагу на збереженні у людини саме людських якостей, пов'язаних з життєлюбством, працелюбством, вірою, любов'ю, добротою, світлорозумінням, світовідношенням, патріотизмом. У статті наголошується на тому, що людина повинна бути гармонійно розвиненою, духовно-моральною, художньо-естетичною і висококультурною. Доведено, що важлива роль у вихованні найкращих людських рис, морально-естетичних ідеалів належить мистецтву, адже його використання в освітньому процесі ЗВО сприяє взаємозбааченню, взаємодоповненню образного і абстрактно-логічного мислення та сприяє сутнісним змінам в духовно-культурному та художньо-естетичному відошенні особистості до світу. Автор робить висновок – мистецтво має навчити людей культивувати Добре,

Прекрасне, сприяти формуванню найвищих людських ідеалів, прагненню до творчості, що дозволить виховати в майбутньому зі студента справжню Людину Культури.

Ключові слова: мистецтво, культура, окультурення, художність, гуманітарність, виховання, Людина Культури.

Мистецтво відриває людину від буденності свідомості, залучаючи до високого, витончене внутрішній рух душі.

Ш. Амонашвілі

Культура – це не якась частина життя особистості, а її глобальна функція. Для людини, яка сама себе усвідомлює і розвиває, все є культура.

Е. Муньє

Постановка проблеми в загальному вигляді. Історія розвитку педагогічної науки яскраво свідчить про надзвичайну увагу вчених, діячів науки, культури, мистецтва до проблем художньо-естетичного і культурологічного контексту виховання студентської молоді. Адже саме культура є фундаментальною основою збереження людини від тих негативних впливів сучасної цивілізації, які спрямовані на руйнування власне людського в людині. Вчені висловлюють глибоке занепокоєння розвитком сучасної цивілізації у зв'язку з посиленням технологізації всіх сторін людського життя, яке пов'язане з небезпекою «зміщення серцево-духовної складової людини як цінності на Землі». Саме тому сьогодні акцентується особлива увага на збереженні у людини саме людських якостей, пов'язаних з життєлюбством, працелюбством, вірою, любов'ю, добротою, світорозумінням, світовідношенням, патріотизмом. А Печчеї присвятив своє дослідження людським якостям, які саме і є найвищою силою процвітання і збереження людства на планеті. Людина повинна бути гармонійно розвиненою, духовно-моральною, художньо-естетичною і висококультурною.

У цих умовах значно актуалізується проблема виховання підростаючих поколінь, тому що акцент сьогодні зроблено на освіті, освіченості, нових культурних стандартах, що сприяє за Е. Тоффлером появі «Шоку майбутнього» (2002), який виникає в результаті накладення нової культури на стару. У цих умовах учені справедливо наголошують на необхідності «володіти величезним потенціалом адаптованості», щоб не стати рабом мимоліття (П. Гуревич). Втім за адаптованістю повинен вступати в дію духовний стрижень особистості, її ідеали та система

духовно-моральних і художньо-естетичних цінностей, які досягаються в процесі виховання.

Значною проблемою сьогодні в педагогічній науці є проблема другорядності виховання в освітньому процесі. Про це з глибоким занепокоєнням писав Ш. Амонашвілі, акцентуючи увагу на тому, що освіта не може замінити виховання духовності, виховання людської краси, виховання людяності. Він писав: «Ми даємо дітям знання, а вони потім майструють в гаражі вибухівку». Ш. Амонашвілі наголошує, що це все відбувається тому, що ми втратили головне – моральність. При цьому він акцентував увагу на тому, що саме вихованню належить провідна роль у становленні людини з повноцінними людськими якостями, адже освіта дає знання, а виховання людяність (Шалва Амонашвили: «Современные дети – это народ другой породы», 2019).

Важлива роль у вихованні найкращих людських рис, морально-естетичних ідеалів належить мистецтву. Мистецтво несе в собі високий рівень різнобарвної культури (інтелектуальної, моральної, політичної, художньої, естетичної, культуру почуттів, культуру вчинку) і естетичних переживань, смаків та ідеалів і в той же час сприяє їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив мистецтва на виховання Людини Культури розкривається в роботах філософів, педагогів, естетиків (Т. Андрущенко, О. Бурова, А. Гулига, Н. Миропольська, С. Квятковський, С. Коновець, А. Оганов, Б. Юсов).

Мета статті полягає в теоретичному аналізі впливу мистецтва на виховання у студентської молоді якостей Людини Культури.

Виклад основного матеріалу. С. Хантінгтон (1999) справедливо відзначив, що в новому світі основні відмінності між людьми і між народами носять не ідеологічний, не політичний, не економічний, а культурний характер (с. 16). У числі найбільш болючих і актуальних проблем сьогодення є своєрідне знецінення духовно-культурного розвитку людства. Це особливо небезпечно для студентської молоді. Зневага до духовних, культурних, художньо-естетичних цінностей значно збіднює світоглядний світ молоді, її устремління до добра, до збереження всього живого на Землі.

Сучасні зарубіжні та вітчизняні вчені звертають особливу увагу на небезпечність в людському суспільстві недооцінки і навіть значення культури як найважливішого фактору спасіння людства на Землі, яке постійно знаходиться в небезпечному стані впливу природних катастроф, захворювань, військових протистоянь, які спрямовані на знищення людини, її культури і людяності.

Невипадково сьогодні учені різних країн світу звертають увагу на необхідність збереження людини як виду на Землі засобами культури, яка є втіленням різнобарвності ідеального людського життєвого устрою. Культура кожної людини є найважливішою умовою збереження цінностей і смислів людського життя.

Слід підкреслити, що культура формує особливий тип людини, яка у різні історичні епохи відповідає духу свого часу. Це пов'язано зі світоглядом, мораллю, поведінкою, вчинками, системою цінностей, які сповідує суспільство. А як наголошував П. Сорокін (1992), «саме цінності слугують основою і фундаментом всякої культури» (с. 429).

Учені справедливо стверджують, що швидкісні темпи еволюції людського світу і світу людини ведуть до того, що аналогічними темпами девальвуються ціннісні установки особистості, система цінностей та ідеалів.

Можна з упевненістю стверджувати, що провідна роль у збереженні цінностей і смислів людського життя є культура. Культура – категорія багатозначна і багатобічна, вона проявляється в культурі мислення, в культурі почуттів, в культурі спілкування, в культурі бачення краси, в культурі взаємодії і культурі вчинку людей. А отже, людина стає повноцінною особистістю, яка може жити в суспільстві не знищуючи його, а примножуючи його здобутки, тому завдяки окультуренню людина і може бути високоморальною, естетично-вихованою, з високим рівнем благородних устремлінь і краси повсякденних вчинків. Життя людина в суспільстві, серед людей вимагає керуватися моральною культурою, естетичною культурою, художньою, політичною культурою, культурою мовлення, культурою поведінки, культурою вчинку тощо. І саме сукупність всіх проявів культури і складає гармонійну цілісність загальнолюдської культури як особливого, специфічного високодуховного феномену людського життя. Невипадково тому саме культура є специфічною ознакою людської особистості, яка визначає ступінь розвинутого в людині людського, її моральної і естетичної зрілості. Відомі культурологи сьогодні проявляють особливу турботу з приводу того, що культура, культурні цінності не є провідними в житті сучасного суспільства.

Культура по суті є стрижнем людської особистості, яка втілює в собі світоглядну культуру особистості, світовідношення, систему цінностей і смислів людського життя і виділяє людську людськість над жорстокістю та байдужістю. Культура – втілення істини, добра, краси і найвищих людських якостей. «Без культури світ знаходився би на межі перетворення в місце небезпечне для життя, яке підлягає постійним змінам» (Schafer,

2014, с. 41). Культура є важливою умовою удосконалення особистості, вибору культурних ідеалів людського життя. Саме тому виховання Людини Культури є проблемою надзвичайно важливою в епоху тотальної технологізації сучасного суспільства. Окультурення – це є олюднення особистості, здатної жити в людському суспільстві.

У культурі проявляються три взаємопов'язаних аспекти, що характеризує її цілісність: діяльнісна природа культури, іманентна спрямованість на всебічний розвиток особистості і механізми впливу культури на особистість.

Виховання культури покладено, перш за все, на гуманітарні науки. Сьогодні надзвичайно актуальними є погляди В. Зінченка на природу принципу гуманітарності, суть якого полягає в тому, щоб «культура як гармонійна цілісність знань, почуттів, творчості стала надбанням духовного світу людини» (Зинченко, 1998, с. 22). Учений акцентує увагу на «живому знанні», емоційно забарвленому, образному, основою якого є уява, інтуїція, почуття, переживання. Вчений прагне навчити студентів мислити, мислити образами, а не тільки озброювати знаннями, оскільки мислення – жива істина. При цьому автор підкреслив важливість знання зі смыслом, вважаючи, що мета освіти полягає у мислезнанні. Оскільки в основі освіти знаходяться цінності та смисли, процес навчання має бути спрямований на оволодіння студентською молоддю цінностями і смислами.

Гуманітарність опосередкована культурою. В. Зінченко підкреслює, що «живе знання» – гуманітарне, «воно повинне бути побудоване так, як будується живий образ, живе слово, живий рух, живе, а не мертво, механічне». Він зазначає, що саме живе знання дає можливість «саморефлексувати», «бути самим собою», «пізнавати себе», «говорити про себе» (Там само, с. 15). Слід наголосити, що ці ідеї вченого пов'язані з важливістю використання культурологічного підходу до освітнього процесу у вищій школі як прояву художньої і естетичної культури.

Використання мистецтва в освітньому процесі ЗВО, безумовно, сприяє взаємозбагаченню, взаємодоповненню образного і абстрактно-логічного мислення та сприяє сутнісним змінам в духовно-культурному та художньо-естетичному відношенні особистості до світу. Підкреслимо, що художньо-естетичне відношення – це особистісне світовідношення. Тому в процесі навчання важливо моделювати зв'язок науки і мистецтва, що дасть змогу студентам в художньо-образній формі сприймати різні види людської діяльності. Л. Виготський (1968) зазначив: «Ми дивимося на художній твір як сукупність естетичних знаків, спрямованих на те, щоб

розбудити в людях емоції, і намагаємося на основі аналізу цих знаків відтворити відповідні їм емоції» (с. 17).

Слід мати на увазі, що культурна вихованість суб'єкта є своєрідним чинником впливу на пробудження у нього художньо-естетичного інтересу до різних видів мистецтв, що значно збагачує особистість сукупністю естетичних переживань, розвитком образного мислення, художньо-естетичними смаками та ідеалами.

Мистецтво виконує одну з найважливіших функцій – олюднити людину, сформувати у неї висококультурні, художньо-естетичні смаки та ідеали. Мистецтво володіє надзвичайно важливими й іншими функціями: воно сприяє вихованню культури почуттів, розвитку уяви, інтуїції, інтелекту, духовності, естетичної і художньої культури, культури розвитку емоційного світу і художньо-творчих здібностей. Слід мати на увазі, що сприйняття мистецтва особистістю здійснюється у взаємодії з різними формами культурної діяльності.

Однією важливою особливістю виховання особистості у світі культури є необхідність систематичного спілкування з різними видами мистецтва. Спілкування з мистецтвом сприяє формуванню в особистості естетичного світосприйняття і естетичного світовідношення, естетичної оцінки, навичок естетичного судження, естетичних смаків і ідеалів, що сприяє розвитку в особистості творчої оригінальності, художньо-естетичної освіченості, художньо-естетичної виразності думок і почуттів. Взаємозбагачення культури і мистецтва в тому і полягає, щоб освітити людину світлом мудрості, добра, краси і творчого відношення до всіх сторін людського життя. Культура і мистецтво призначені для того, щоб життя кожної людини як Дару Божого було б безпечним без війн, насилля і ненависті, було б щасливим і радісним.

Серед специфічних особливостей впливу мистецтва на виховання культури особистості є образне сприйняття художніх творів, що сприяє розвитку способів художнього творчого самовираження. Сприйняття мистецтва, життя в мистецтві сприяє гармонізації емоційної сфери. Особливо важливим є розвиток якості естетичної оцінки художніх творів, різних предметів та явищ дійсності. Сприймаючи художній образ мистецтва, в якому присутні символи, синергія, високий рівень художньо-естетичної насиченості, особистість має можливість розвивати творче бачення створення художнього образу.

У сприйнятті мистецтва і створенні продуктів художньої культури особливо важливим є розвиток творчої уяви. Нажаль, сьогодні такі категорії як «творча уява», «фантазія», «художнє бачення», які є основою художньо-естетичної творчості і певною мірою засобами створення

художнього образу, мало використовуються в освітньому процесі як загальноосвітньої, так і вищої школи. Тим самим здійснюється незворотний процес «викривлення людського обліку», «обезлюднення» підростаючих поколінь, відсутністю культури почуттів, а відповідно і культури вчинку. В цілому, відсутністю використання мистецтва в освітньому процесі і сучасної нової української школи, і ЗВО.

Мистецтво як різнобарвність художніх цінностей є однією із складових людської культури. «Культура – це нескінченний, чудодійний, цілющий діалог з душею людини, що облагороджує тим самим його людську сутність...» (Бондарев, 1990, с. 31).

Аналіз сучасного етапу розвитку нашої цивілізації свідчить про те, що культура стала явищем другорядним, матеріальні цінності, прагнення до матеріального збагачення стало специфічною особливістю образу людей ХХІ століття, а це є дуже небезпечним для виховання людини нового століття. Великі цілі, ідеали, прагнення зараз затьмарені низькими потребами.

На даному етапі розвитку суспільства пріоритетними стали знання й уміння, які дозволяють збагатитися матеріально, але що найчастіше не співпадають з важливою ідеєю людства про гармонійний розвиток особистості. Доречно навести мудрі слова К. Станіславського (1958): «Для людини одних знань мало. Необхідно виховувати саме почуття людей, їх душі. Одне з головних людських почуттів, що відрізняє її від звіра і що наближає її до неба, – естетичне почуття – повністю забуто при нашому вихованні. Між тим естетика дає життя... Естетика облагороджує і оживлює все, до чого вона торкається» (с. 23). Продовжуючи думку К. Станіславського, слід наголосити на тому, що саме естетика, естетичні цінності, в тому числі і мистецтво, сприяють вихованню у підростаючих поколінь ціннісних переживань, художніх смаків, естетичних ідеалів, естетичного сприйняття та естетичної оцінки природи, мистецтва і різних явищ дійсності.

Мистецтво має специфічну особливість пробудження у реципієнтів естетичних переживань, отримувати від його сприйняття моральну і естетичну насолоду, морально-естетичні переживання, які ведуть до пробудження і формування в особистості художніх смаків та ідеалів, здатності до естетичного сприйняття та естетичної оцінки справжнього високого мистецтва. Саме мистецтво володіє особливою можливістю сприяти формуванню у особистості високого рівня духовності, духовно-моральних і художньо-естетичних, культурних ідеалів.

Доречно навести думку І. Ільїна (1993) щодо сутності мистецтва. І. Ільїн наголошує на тому, що мистецтво створюється для того, щоб

залучити і нас у співпрацю з собою. Радість художника проявляється в тому, що він у своїх творах представляє новий спосіб життя і дарує нам, тим, хто сприймає його мистецтво, незаслужену радість. «Радість сяє і тріумфує, а сучасне людство в мистецтві забавляється, хіхікає і ричить. Йому потрібні ігрища і видовища, а не духовна радість. Радість є духовний стан, вона від неба і божества. Не змовкли і ніколи не змовкнуть голоси Шиллера та Бетховена...» (Там само, с. 243–244).

У нинішніх умовах, коли мистецтво займає другорядні життєві позиції, доречно згадати думку І. Ільїна про те, що це пов'язано з художньою хворобою нашого століття: «люди сприймають мистецтво духовно глухим вухом і споглядають мистецтво духовно сліпим оком, і тому від цього мистецтва вони бачать одне почуттєве марево; і звикають пов'язувати з ним свою утіху, свою розвагу. Велике мистецтво буде завжди, як і було завжди, служінням і радістю» (Там само, с. 248–249). Нам надзвичайно близька думка І. Ільїна про те, що необхідність художнього виховання полягає в тому, щоб «люди навчилися зосередитися в мистецтві не на тому, що їм подобається, а на тому, що дійсно є добре». При цьому цікавою є думка філософа про те, що «потрібно вирости, очистити і поглибити свою душу до того, щоб все добре, яке є справжнім, стало хорощим і для мене, тобто стало «подобатися». Саме такий крок, який необхідний для розуміння мистецтва він називав «входженням в полосу духовної зрілості» (Там само, с. 256–259).

Взаємодія культури і мистецтва криється у їх взаємозбагаченні і взаємовпливові, утворюючи культуру сферу, яка складається із багатьох складників: прекрасного, художньо-естетичного, високоморального та відповідає високому рівню культуровідповідності. Доречно підтвердити цю думку невеличким твором Дж. Голсуорсі «Майстерність»:

«Все в цій майстерні дихало якоюсь спокійною гідністю. На вивісці не значилось, що власники – постачальники будь-кого із членів королівської сім'ї. Тільки німецьке прізвище – «Брати Геслер», а у вікні – декілька пар взуття. Пам'ятаю мене завжди хвилювала думка, звідки і яким чином попали сюди ці незмінні зразки: адже він завжди шив взуття тільки на замовлення, ніколи не робив його про запас і здавалося цілком неймовірним, щоб замовлене йому взуття змогло не підійти замовнику. Невже він купив їх, щоб виставити у вітрині? Це те ж здавалося маловірогідним. Він ніколи б не потерпів у себе в майстерні і шматка шкіри, над яким не працював сам. Крім того, всі вони були дуже хороші: пара бальних туфель, таких дивовижно витончених – лакова шкіра з матер'яною оздобою – що при погляді на них слинки тікли; коричневі чоботи для верхової їзди з напрочуд темним глянцем, такі, як ніби-то, хоч вони і були зовсім нові, їх носили

вже сотню років. Все це може створити лише той, хто збагнув Душу Взуття: настільки вони втілювали в собі саму сутність усього, що можна надіти на ноги. Я зрозумів це, звичайно, значно пізніше, але навіть тоді, коли я – років в чотирнадцять – отримав право замовляти у нього взуття, мене вразило те почуття власної гідності, яким були наповнені він і його брат. Тому що шити взуття, таке, яке шив він, здавалося мені тоді – і до сих пір здається – справжнім дивом.

Пам'ятаю, як одного разу, протягуючи йому свою ще дитячу ногу, я несміливо запитав у нього:

- Чи не правда, містер Геслер, шити взуття надзвичайно важко ?
- І він відповів, хитро посміхнувшись в свою рижу бороду:
- Це є справжнє мистецтво (Голсуорсі, 1986, с. 606).

Ось чому справжнє високе мистецтво звеличує світ людського життя й утверджує цінність Краси, яка створюється натхненною, творчою, самовідданою художньо-естетичною працею. Доречно тут нагадати думку письменника Ю. Бондарева щодо сутності Краси, яку він розумів як «добрий рух душі, справедливий вчинок, прагнення до удосконалення, справедливість, чесність, які викликають у нас естетичне відношення до вчинку, який сприймається нами як радість, як насолода» (1990). Саме тому «ми повинні і повинні культивувати у себе здорові почуття Доброго і Прекрасного і зобов'язувати їх винищувати покидьків, які заповнили суспільство» (Альварес, 2019, с. 6). Власне ці мудрі слова письменників і вчених є своєрідним наказом, морально-естетичними настановами для молоді людини, яка повинна стати Людиною Культури.

Сучасна людина, яка надзвичайно підлегла впливам інформаційно-технологічного простору не повинна втратити найвищі людські якості, спрагу до життя, любов, добро, творчість, працелюбство, совість. Життєвий шлях людства, пов'язаний з вічними пошуками любові та краси, яка дає людині насолоду, сприяє формуванню найвищих людських ідеалів, прагнення до творчості. Нам імпонують про красу такі зворушливі поетичні рядки:

Врятує світ краса – завжди так говорили,
Тепер врятує світ лиш доброта.
Бо однієї вже краси занадто мало,
бо стільки всюди зла – людина вже не та.
Тож люди на Землі! Спішіть добро творити,
щоб нам не згинуть у морі зла.
Щоб кожен зміг серед краси прожити
у царстві справедливості й добра.

Л. Клименко

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасний світ техногенної цивілізації негативно впливає на виховання естетичної особистості засобами мистецтва і культури. Тому особливо важливо сьогодні повернути освіту в культуру як культуротворчого процесу особистості. Надзвичайно важливо звернути увагу на естетизацію педагогічного процесу у ЗВО, на виховання у сучасній молоді художньо-естетичного інтересу і художньо-естетичних потреб, які будуть сприяти розвитку естетичної культури через вибір особистістю естетичних ідеалів у відповідності до загальноприйнятих естетичних зразків. Необхідно створити в навчальному закладі культурно-естетичну атмосферу «поліфонії краси».

Зважаючи на те, що культура і мистецтво знаходяться у тісній взаємодії, процес навчання повинен спиратися на культурно-історичний принцип, провідний принцип організації культурно-освітнього виховного процесу.

Багаторічний досвід спілкування зі студентською молоддю переконує нас в необхідності акцентувати увагу в освітньому процесі на вихованні культурної, естетичної, гармонійної, високоінтелектуальної людини нашого часу.

Література

1. Альварес М. Простота уюта. Хюгге, лагом и энергия повседневных удовольствий / пер. с англ. Ирины Вышеславцевой. Санкт-Петербург : Изд-во ИГ «Весь», 2019. 224 с. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=644804&p=1> (дата звернення: 16.06.2020).
2. Бондарев Ю. Диалоги о формулах и красоте. Кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1990. 224 с.
3. Выготский Л. С. Психология искусства. Москва, 1968. 576 с.
4. Голсуорси Джон. Мастерство. *Собрание сочинений в 8-ми томах*. Москва, 1986. Т. 5.
5. Зинченко В. П. «Психологическая педагогика». Материалы к курсу лекций «Живое Знание». Самара, 1998. 216 с.
6. Ильин И. А. Что такое художественность. Одинокий художник. Москва: Искусство, 1993. 348 с.
7. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. Москва, 1992. 543 с.
8. Станиславский К. С. Соч. Т. 6. Москва, 1958.
9. Тоффлер Э. Шок будущего: пер. с англ. Москва: Издательство АСТ, 2002. 557 с.
10. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. Москва, 1999. 532 с.
11. Шалва Амонашвили: «Современные дети – это народ другой породы» / Сост. Д. Зайцева. *Газета 7 дней. КОМПЕТЕНТНО*. № 40 от 03 октября 2019. URL: https://7dney.by/ru/issues?art_id=6815 (дата звернення: 13.06.2020).

12. Schafer D. Paul. *The Age of Culture. A New Road Book.* Rock's Mill Press. 2014. 231 p.

References

1. Alvarez, M. (2019). *The Simplicity of Cozy: Hygge, Lagom & the Energy of Everyday Pleasures*, 224. Translated from English by Irina Vysheslavtseva. Saint-Petersburg: Ves. Retrieved from <https://www.litmir.me/br/?b=644804&p=1> (дата звернення: 16.06.2020) (rus).
2. Bondarev, Yu. (1990). *Dialogi o formulakh i krasote*. Kn. dlya uchitelya [*Dialogues about formulas and beauty. Book. for the teacher*], 224. Moscow: Prosveshchenie, 224 (rus).
3. Vygotsky, L. S. (1968). *Psikhologiya iskusstva [Psychology of art]*, 576. Moscow, (rus).
4. Galsworthy, J. (1986). *Masterstvo. Sobranie sochineniy v 80-mi tomakh [Crafismanship. Collected works in 8 volumes]*, Vol. 5. Moscow (rus).
5. Zinchenko, V. P. (1998). "*Psikhologicheskaya pedagogika*". *Materialy k kursu lektsiy "Zhivoe Znanie" ["Psychological Pedagogy". Materials for the course of lectures "Living Knowledge"]*. Samara, 216 (rus).
6. Ilyin, I. A. (1993). *Chto takoe khudozhestvennost'. Odinokiy khudozhnik [What is artistry. Lonely artist.]*, 348. Moscow: Iskusstvo 348 (rus).
7. Sorokin, P. A. (1992). *Chelovek. Tsivilizatsiya. Obshchestvo [Man. Civilization. Society]*, 543. Moscow (rus).
8. Stanislavski, K. S. (1958). *Sochineniya [Works]*, Vol. 6. Moscow (rus).
9. Toffler, A. (2002). *Shok budushchego [Future shock]*. Transl. from English. Moscow: AST (rus).
10. Huntington, S. (1999). *Stolknovenie tsivilizatsiy i preobrazovanie mirovogo porjadka. Novaya postindustrial'naya volna na Zapade. Antologiya [Clash of civilizations and the transformation of the world order. New post-industrial wave in the West. Anthology]*, 532. Moscow (rus).
11. Zaitseva, D. (2019). *Shalva Amonashvili: "Sovremennye deti – eto narod drugoy porody" [Shalva Amonashvili: "Modern children are a people of a different breed"]*. Newspaper 7 dney. KOMPETENTNO. No.40 on October 03, 2019. Retrieved from https://7dney.by/ru/issues?art_id=6815 (date of appeal: 13.06.2020) (rus).
12. Schafer, D. P. (2014). *The Age of Culture. A New Road Book.* Rock's Mills Press (eng).

ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВА НА ВОСПИТАНИЕ У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ КАЧЕСТВ ЧЕЛОВЕКА КУЛЬТУРЫ

Г. П. Шевченко

В статье осуществлен теоретический анализ влияния искусства на воспитание у студенческой молодежи качеств Человека Культуры. Подчеркнуто, что культура является фундаментальной основой сохранения человека от тех

негативных воздействий современной цивилизации, направленных на разрушение собственно человеческого в человеке. Автор отмечает, что культура формирует особый тип человека, который в разные исторические эпохи соответствует духу своего времени; а также она является стержнем человеческой личности, который воплощает в себе мировоззренческую культуру личности, мироотношения, систему ценностей и смыслов человеческой жизни и выделяет человеческую человечность над жестокостью и равнодушием; важным условием совершенствования личности, выбора культурных идеалов человеческой жизни. Автор подчеркивает, что окультуривание – это очеловечивание личности, способной жить в человеческом обществе. Выяснено, что воспитание культуры возложено на гуманитарные науки. Особая роль автором отводится именно живому знанию, которое дает студентам возможность «саморефлектировать», «быть самим собой», «познавать себя», «говорить о себе».

Автор статьи акцентирует особое внимание на сохранении у человека именно человеческих качеств, связанных с жизнелюбием, трудолюбием, верой, любовью, добротой, миропониманием, мироотношением, патриотизмом. В статье отмечается, что человек должен быть гармонично развитым, духовно-нравственным, художественно-эстетическим и высококультурным. Доказано, что важная роль в воспитании лучших человеческих качеств, нравственно-эстетических идеалов принадлежит искусству, ведь его использование в образовательном процессе вуза способствует взаимообогащению, взаимодополнению образного и абстрактно-логического мышления и способствует сущностным изменениям в духовно-культурном и художественно-эстетическом отношении личности к миру. Автор делает вывод: искусство должно научить людей культивировать Доброе, Прекрасное, способствовать формированию высоких человеческих идеалов, стремление к творчеству, что позволит воспитать в будущем из студента настоящего Человека Культуры.

Ключевые слова: искусство, культура, окультуривание, гуманитарность, воспитание, Человек Культуры.

THE INFLUENCE OF ART ON THE EDUCATION OF STUDENTS' QUALITIES OF A PERSON OF CULTURE

G. P. Shevchenko

The article provides a theoretical analysis of the influence of art on the education of students' qualities of a Person of Culture. It is emphasized that culture is the fundamental basis for preserving a person from those negative influences of modern civilization, aimed at the destruction of the human in person. The author notes that culture forms a special type of person, which in different historical epochs corresponds to the spirit of his time; and it is also the core of the human personality, which embodies the worldview culture of the personality, world attitudes, the system of values and meanings of human life and distinguishes human humanity over cruelty and indifference; an important condition for personal improvement, the choice of cultural ideals of human life.

The author emphasizes that cultivation is the humanization of a person capable of living in a human society. It has been noted that the education of culture is entrusted to the humanities. The author assigns a special role to living knowledge, which gives students the opportunity to “self-reflect”, to “be themselves”, to “know themselves”, to “talk about themselves”.

The author of the article focuses on the preservation of a person's human qualities associated with love of life, hard work, faith, love, kindness, world outlook, attitude, patriotism. The author notes that a person must be harmoniously developed, spiritual and moral, artistic and aesthetic and highly cultured. It has been proved that an important role in the education of the best human qualities, moral and aesthetic ideals belongs to art, because its use in the educational process of the Higher Establishments of Education contributes to mutual enrichment, complementarity of figurative and abstract logical thinking and contributes to essential changes in the spiritual, cultural and artistic and aesthetic attitude of the personality to the world. The author concludes that art should teach people to cultivate the Good, the Beautiful, promote the formation of high human ideals, the desire for creativity, which will allow to bring up a real Person of Culture among students in the future.

Key words: *Art, culture, cultivation, humanity, education, Person of Culture.*

Шевченко Галина Павлівна – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, директор науково-дослідного Інституту духовного розвитку людини, завідувач кафедри ЮНЕСКО «Духовно-культурні цінності виховання та освіти», завідувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк – м. Київ, Україна). E-mail: shevchencko.gala@gmail.com

Шевченко Галина Павловна – действительный член НАПН Украины, доктор педагогических наук, профессор, директор научно-исследовательского Института духовного развития человека, заведующий кафедрой ЮНЕСКО «Духовно-культурные ценности воспитания и образования», заведующий кафедрой педагогике Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля (г. Северодонецк – г. Киев, Украина). E-mail: shevchencko.gala@gmail.com

Shevchenko Galyna Pavlivna – Full Member of the NAES of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences (Ed.D.), Professor, Director of the Scientific-Research Institute of Spiritual Development of Man, Head of the UNESCO Chair "Spiritual and Cultural Values of Upbringing and Education", Member of the National Commission of Ukraine in the affairs of UNESCO, Head of the Department of Pedagogy, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk–Kyiv, Ukraine). E-mail: shevchencko.gala@gmail.com